

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlul de manuscris
C.Z.U: 373.3.015(043.2)

SANDA Olguța

**FUNDAMENTE PSIHOPEDAGOGICE
ALE DEZVOLTĂRII INTELIGENȚEI EMOȚIONALE
A ELEVILOR ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

CHIȘINĂU, 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat:

- 1. ANTOCI Diana**, doctor habilitat, profesor universitar, **președintele comisiei**,
Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
- 2. BOROZAN Maia**, doctor habilitat, profesor universitar, **conducător de doctorat**,
Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
- 3. STAN Maria Magdalena**, doctor, conferențiar universitar, **referent oficial**,
Universitatea Națională de Știință și Tehnologie, Politehnica București, Centrul Universitar Pitești
- 4. RUSU Elena**, doctor, conferențiar universitar, **referent oficial**,
Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău
- 5. CERLAT Raisa**, doctor, conferențiar universitar, **referent oficial**,
Universitatea de Stat din Moldova

Susținerea tezei va avea loc la **28 noiembrie, 2024, ora 14.00**,
în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctor
din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
blocul de studii nr. 2, biroul nr. 35 (sediul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”),
str. Ion Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității
Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC
(www.anacec.md).

Rezumatul a fost expedit la 28 octombrie, 2024

Președintele comisiei:

ANTOCI Diana,
doctor habilitat, profesor universitar

Conducător științific:

BOROZAN Maia,
doctor habilitat în pedagogie,
profesor universitar

Autoare:

SANDA Olguța

© Olguța SANDA, 2024

CUPRINS

Reperete conceptuale ale cercetării	4
Conținutul tezei.....	10
Concluzii generale și recomandări.....	30
Bibliografie.....	33
Lista publicațiilor autorului la tema tezei	35
Adnotare (română și engleză)	37

Lista abrevierilor:

în limba română:

CEP – cultura emoțională a profesorului

EDE- educație pentru dezvoltare emoțională

GC – grup de control

GE-grup experimental

IE- Inteligența emoțională

MEIE – Modelul educației bazat pe inteligență emoțională

PCE – Pedagogia culturii emoționale

QE – coeficientul inteligenței emoționale, indice a gradului de dezvoltare emoțională

în limba engleză:

CEP – Teacher’s Emotional Culture

EDE – Education for Emotional Development

GC – Control Group

GE – Experimental Group

IE – Emotional Intelligence

MEIE – Emotional Intelligence-Based Education Model

PCE – Pedagogy of Emotional Culture

QE – Emotional Intelligence Quotient, an index of emotional development level

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei de cercetare este determinată de prevederile actuale ale politicilor educației privind dezvoltarea copiilor de vârstă școlară mică care reflectă inițiative la nivel european de instituționalizare a modelului educației bazate pe inteligență emoțională, stimulate și de interesul sporit al cadrelor didactice pentru abordarea unor teme specifice problematicii dezvoltării emoționale la orice treaptă a sistemului de învățământ. Din această perspectivă ideea centrală lansată de UNESCO în *Noul Cadru al Educației pentru Dezvoltare Durabilă în anii 2020-2030* promovează „sporirea calității educației din perspectivă axiologică și formarea profesorilor ca agenți ai schimbării” [6].

Importanța cercetării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar rezultă din evoluția în sec. XXI a noilor dimensiuni ale educației (*inclusiv, educația pentru dezvoltare emoțională, concept prezentat în literatura pedagogică și ca educație emoțională*) care a generat dezbateri științifice privind conceperea, proiectarea și realizarea demersurilor educației pentru dezvoltare emoțională în contextul parteneriatului educațional.

Necesitatea studierii inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar este stimulată de tendințele de reconsiderare a finalităților educației pentru dezvoltare emoțională din perspectiva asigurării sănătății mintale, prin inițiativele curente la nivel european de promovare a culturii emoționale a cadrelor didactice în învățământ. Interesul sporit al profesorilor pentru abordarea unor teme specifice problematicii educației pentru dezvoltare emoțională, în special, reconsiderarea finalităților și a conținuturilor educației pentru dezvoltarea emoțională la orice treaptă a sistemului de învățământ [1]. În această ordine de idei, dezvoltarea afectivă a personalității capătă noi semnificații în procesul anevoios de asigurare a eficienței adaptării școlare a elevilor, fapt care amplifică importanța determinării fundamentelor științifice ale educației pentru dezvoltare emoțională în perspectiva dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar [15, p. 76].

Caracterul oportun al studierii temei este determinat de afirmarea *modelului educației bazată pe inteligență emoțională* în sistemul de educație din România, și, în Republica Moldova, fapt ce constituie o dovadă a valorificării paradigmei inteligenței emoționale, dezvoltate la nivelul raporturilor pluridisciplinare dintre pedagogie - psihologie - sociologie. Se constată necesitatea pregătirii profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională prin formare profesională inițială și continuă. Contextul favorabil acestui proces este disciplina *Dezvoltare personală* și prin demersul integrării unor obiective specifice educației pentru dezvoltare emoțională în procesul de învățământ la toate disciplinele școlare, acțiuni

pedagogice ce amplifică și stimulează dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor la toate treptele sistemului de învățământ.

În contextul cercetării noastre ne referim la *inteligența emoțională a elevilor* și la *cultura emoțională a profesorilor*, ultima constituind un model semnificativ de referință pentru elevi. Actorii implicați în procesul de educație vor crea copiii climatul psihologic pozitiv pentru a-i determina să învețe și să-și dezvolte competențele emoționale importante pentru viața socială. Din aceste rațiuni contează nivelul de cultură psihologică a educatorilor.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare Problematika complexă a dezvoltării inteligenței emoționale rămâne în atenția cercetătorilor atât în context național, cât și pe plan global.

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, în context inter-și transdisciplinar. Cercetări semnificative privind inteligența emoțională descoperim în studiile autorilor din România și R. Moldova: D. Goleman (2001) conceptul de inteligență emoțională [21]; M. Roco (2004) „*creativitate și inteligență emoțională*”; M. Năstase (Suditu) (2009) „*dezvoltarea inteligenței emoționale la studenții pedagogi*”; M. Dumitrescu și S. Dumitrescu (2008) „*conceptul educație pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală*”; S. Marcus (1997) „*empatia cadrelor didactice*”; Iu. Baxan (2001) „*echilibrul emoțional al cadrelor didactice*”; Sv. Chițu (2005) „*empatia cadrelor didactice*”; E. Losâi (2009) „*inteligența emoțională a adolescenților*”; B. Rime (2007) „*comunicarea socială a emoțiilor*”; L. Năstasă (2009) „*dezvoltarea inteligenței emoționale*”; F. Gardin (2010) „*explorarea competențelor socio-emoționale*”; El. Bugonea (2016); M. Hughis (2017) [23] „*determinări ale inteligenței emoționale asupra leadership-ului charismatic-transformațional*”; C. Rosca (2017); Fl. Biculescu (2023) „*formarea referențialului axiologic al elevilor prin autoeducație*” [5]; și alți autori.

În Republica Moldova, în perioada 2007-2024 relevante investigații științifice privind cultura emoțională a profesorilor sunt semnate de M. Cojocaru-Borozan [10], [11], [12], [13], [14], prin care autoarea contribuie semnificativ la dezvoltarea și afirmarea noii științe a educației – *Pedagogia culturii emoționale* (PCE), cu obiectul de studiu – educația emoțională a personalității. *Cultura emoțională* definește specificul profesional al cadrelor didactice în termeni de *competențe emoționale*, rezultantă a dezvoltării emoționale, un sistem de atitudini privind importanța disciplinării comportamentului afectiv, spectrul variat al cunoștințelor despre viața afectivă a individului, ansamblul de capacități ce permit gestionarea adecvată a energiei emoționale, integrarea de succes în orice mediu social și crearea unei cariere de rezonanță [13], [10].

Autorii reprezentativi care au contribuit la dezvoltarea pedagogiei culturii emoționale prin valorile științifice create în cercetările sale sunt: Antoci D. (2022) „teoria și metodologia formării orientărilor valorice la adolescenți și tineri”; Iu. Racu (2020) „psihologia anxietății la copii și adolescenți”; C. Zagaievschi (2012) „dezvoltarea prin comunicare a inteligenței emoționale la adolescenți” [37]; El. Rusu (2013) „inteligenta emoțională a studenților” [32]; T. Șova (2013) „stresul ocupațional al cadrelor didactice”; L. Țurcan (2015) „pedagogia toleranței” „formarea toleranței pedagogice a cadrelor didactice” [35]; El. Bîrsan (2016) „paradigma comunicării asertive”; R. Cerlat (2017) „autoreglarea emoțională a educatorilor” [8]; Androne S. (2019) (paradigma inteligenței emoționale din Italia) și alți autori. Valorile inteligenței emoționale au fost abordate de Bețivu A. (2021) „formarea stilului existențial la adolescenți”, Buzenco V. (2023) „conceptualizarea pedagogică a inteligenței sociale a cadrelor didactice”, Paiul I. (2022, 2023, 2024) „formarea profesională a cadrelor didactice pentru educația emoțională”; Oală V. (2024) „formarea empatiei studenților medicinisti” și alți autori care au dezvoltat cunoașterea științifică a pedagogiei culturii emoționale.

***Reperetele epistemologice ale cercetării** s-au constituit pe fundalul unui sistem de idei reprezentate în: teoria educației bazate pe inteligență emoțională (D. Goleman) [21]; teoria disciplinării emoționale (Ch. Manz, 2005) [24]; teoria privind Pedagogia culturii emoționale (D. Chabot, 2005) [apud, 11]; conceptul de cultură emoțională a profesorului, metodologia cercetării și tehnologia dezvoltării culturii emoționale, conceptul Pedagogia culturii emoționale (M. Cojocaru-Borozan) [14], conceptul de educație pentru dezvoltare emoțională (M. Cojocaru-Borozan, C. Zagaievschi, 2014) și alți autori [37] etc.*

***Relevanța studierii inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar** rezultă din noutatea acestei teme care acum două decenii în urmă a fost insuficient cercetată în domeniu. În plan național se constată tendințe de renovare curriculară în planul educației pentru dezvoltare emoțională. Deși concepătorii de curriculum pentru învățământul primar promovează competențele emoționale la nivelul finalităților de studiu și conținuturi specifice, este totuși insuficient elaborată și validată metodologia educației pentru dezvoltare emoțională. La momentul actual profesorii pentru învățământul primar au nevoie de resurse curriculare și de formare profesională în vederea educației pentru dezvoltarea emoțională ce ar asigura sănătatea mintală și dezvoltarea personală a elevilor [14]. În contextul social actual, exigent în plan psihologic, cadrelor didactice li se solicită un nivel înalt de cultură pedagogică ce presupune, în primul rând cultură emoțională [17, p. 69-71].*

Problematika cercetării se referă la: pregătirea insuficientă pentru educația emoțională și cunoașterea sumară de către părinți și profesori a particularităților dezvoltării afective la vârsta școlară mică, care face ca elevii să trăiască frecvent șocuri emoționale; competențele emoționale slab formate la copiii îi supun riscului de a dezvolta forme de psihopatologie (crize de furie necontrolate, agresivitate, anxietate, depresie etc.). Probabilitatea ca acești copii să renunțe la școală, să dezvolte comportamente antisociale (ex. delincvența juvenilă, dependența de droguri, etc.) este mai mare decât în cazul elevilor care au un nivel înalt de inteligență emoțională. Cunoscut este și faptul, că anume competențele emoționale influențează dezvoltarea cognitivă a copiilor facilitând adaptarea la mediul și la cerințele școlare.

Prin urmare, **problema educației pentru dezvoltare emoțională în perspectiva sporirii inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar** explică preocuparea noastră pentru soluționarea următoarelor contradicții:

(a) contradicția dintre necesitatea unor fundamente psihopedagogice privind dezvoltarea inteligenței emoționale și dificultățile profesorilor pentru învățământul primar de a răspunde provocărilor actuale privind educația emoțională a elevilor;

(b) contradicția dintre stringența dezvoltării competențelor socio-emoționale, și pregătirea insuficientă a cadrelor didactice pentru dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor;

(c) contradicția dintre necesitatea promovării modelului educației bazate pe inteligență emoțională și abordarea superficială a dezvoltării inteligenței emoționale la elevii din învățământul primar în cadrul parteneriatului școală-familie.

Problema de cercetare constă în preocuparea comunității științifice de a stabili fundamentele psihopedagogice ale dezvoltării inteligenței emoționale prin educația pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar. Diversitatea și profunzimea dificultăților afective de integrare a elevilor de vârstă școlară mică și pregătirea insuficientă a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională conduc la formularea întrebărilor:

- *Care sunt reperele teoretice privind inteligența emoțională ca finalitate a educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor?*

- *Cum pot fi determinate și valorificate fundamentele psihopedagogice necesare educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din clasele primare în contextul parteneriatului școală-familie?*

Scopul investigației: determinarea fundamentelor psihopedagogice, conceperea, întemeierea științifică și implementarea experimentală a Modelul pedagogic al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie.

Ipoteza cercetării vizează prezumția că, dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor va deveni un proces eficient de dezvoltare personală în condițiile în care: vor fi determinate fundamentele teoretice privind inteligența emoțională și educația pentru dezvoltare emoțională; va fi elaborat mecanismul dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor în învățământul primar; va fi studiat experimental specificul și nivelurile dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar; va fi diagnosticat gradul de pregătire a profesorilor pentru educația emoțională a elevilor și va fi conceptualizat, întemeiat științific și validat experimental Modelul pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie.

Obiectivele investigației:

1. Stabilirea fundamentelor teoretice privind inteligența emoțională, educația pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală în învățământul primar;
2. Elaborarea mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar;
3. Studiul experimental al specificului și a nivelurilor dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar;
4. Diagnosticarea gradului de pregătire a profesorilor pentru educația emoțională a elevilor;
5. Conceptualizarea, fundamentarea teoretică și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie*;
6. Formularea unor concluzii științifice și recomandări referitoare la educația pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală în perspectiva sporirii inteligenței emoționale a elevilor din clasele primare.

Sinteza și justificarea metodelor de cercetare: În demersul investigațional au fost aplicate metodele: *teoretice* - documentarea științifică, recursul la istorie, metoda modelizării pedagogice, inventarul de reflecții valorice, metodele analitico-sintetice și *experimentale* - experimentul pedagogic, conversația, testarea, studiul de caz, metode de prelucrare matematică și analiza calitativă a datelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în: descrierea fundamentelor psihopedagogice privind inteligența emoțională și a educației pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală în învățământul primar; elaborarea *mechanismului dezvoltării inteligenței emoționale în învățământul primar*; conceptualizarea științifică a *Modelului pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie* și contribuții științifice la afirmarea coerentă a pedagogiei culturii

emoționale ca știință a educației cu obiectul de studiu specific - educația emoționalității umane.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare se referă la stabilirea fundamentelor psihopedagogice și conceptualizarea științifică a *Modelului pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie* prin elaborarea și valorificarea coerentă a mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale al elevilor în învățământul primar.

Semnificația teoretică a cercetării constă în: analiza evoluției istorice a inteligenței emoționale prin sistematizarea cronologică a relevantelor contribuții teoretice la afirmarea modelului educației bazate pe inteligența emoțională; descrierea particularităților dezvoltării afective la vârsta școlară mică; evocarea implicațiilor educaționale ale culturii emoționale a profesorilor asupra procesului de dezvoltare afectivă a elevilor mici și formularea unor concluzii științifice referitoare la dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar.

Valoarea praxiologică a investigației este certificată de validarea mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor în învățământul primar; implementarea experimentală a *Modelului pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală – familie* care vizează formarea profesională a culturii emoționale a profesorilor pentru educația emoțională a elevilor; formularea concluziilor generale și a recomandărilor metodologice profesorilor din învățământul primar și părinților.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări teoretice prezentate în cadrul conferințelor științifice și experimentale desfășurate cu profesori și elevi din învățământul primar în cadrul Liceului Tehnologic Sfântul Mucenic Sava, Școala Gimnazială G. Emil Palade Buzău, Liceul Tehnologic Vernești Buzău, și din Școala Gimnazială nr. 11 din Buzău.

Publicațiile la tema tezei: 12 lucrări științifice dintre care: 3 articole în reviste de profil, 9 articole în lucrările conferințelor internaționale și naționale publicate în România și R. Moldova.

Structura și volumul tezei: introducerea, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice și anexe.

Concepte – cheie: inteligența emoțională, dezvoltare, elevi de vârstă școlară mică, competențe emoționale, cultura emoțională a profesorilor pentru învățământul primar.

SUMARUL COMPARTIMENTELOR TEZEI

În **Introducere** este demonstrat caracterul actual și importanța formării inteligenței emoționale, sunt descrise problema, scopul și obiectivele cercetării, prezentate fundamentele teoretice ale cercetării și descrise semnificația teoretică și valoarea praxiologică a investigației procesului de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar.

Capitolul 1. „Repere teoretice privind inteligența emoțională și educația pentru dezvoltare emoțională a elevilor” prezintă: definiții conceptuale ale termenului de inteligență emoțională în evoluție, clarifică semnificația conceptului de educație pentru dezvoltare emoțională și descrierea particularităților de vârstă a elevilor de vârstă școlară mică. Din punctul de vedere a lui D. Goleman „*copilăria reprezintă o șansă crucială pentru modelarea predilecțiilor emoționale pentru o viață, obiceiurile dobândite în copilărie sunt incluse în rețelele arhitecturii neurale și sunt greu de schimbat ulterior în viață*” [21]. Dezvoltarea inteligenței emoționale presupune eforturi de educație și autoeducație, deoarece „*spre deosebire de gradul de inteligență academică, ce rămâne același de-a lungul vieții, competențele emoționale, rezultate din dezvoltarea inteligenței emoționale, sunt abilități învățate*”. Dacă IQ (coeficientul de inteligență academică) este un dat genetic, inteligența emoțională este tipul de inteligență care poate fi îmbunătățită prin cunoașterea vieții emoționale și prin diverse experiențe emoționale [20, p.74].

Din aceste considerente teoretice este înaintat spre analiză un termen de înaltă relevanță științifică, *educația pentru dezvoltare emoțională*, așa cum este definit în studiile recente de psihologie a educației. Totodată literatura de domeniu din spațiul anglofon și francofon promovează conceptul de *educație a emoționalității*, care, în esență, comportă aceeași semnificație teoretică. Prin sistemul de idei, promovat în cercetare, aderăm la conceptul promovat de M. Cojocaru-Borozan și C. Zagaievschi „*educația pentru dezvoltare emoțională este o nouă dimensiune a educației, ce vizează formarea/dezvoltarea inteligenței emoționale (măsurată în coeficientul de emoționalitate (EQ), aceasta fiind exprimată prin atitudini responsabile față de propriile stări afective, reflectate în comportamente comunicative rezonante, ce derivă din sistemul individual al valorilor inteligenței emoționale, măsurabile la nivelul competențelor emoționale, asigurând performanța academică (IQ), sănătatea mintală și integrarea socio-profesională*” [14, p.11]. În esență „*educația pentru dezvoltare emoțională se reflectă într-un spectru interconectat de competențe emoționale*” [37].

Inițiind discuția asupra factorilor ce influențează succesul educației emoționale, actualizăm termenul de *cultură emoțională a profesorului* prin care

înțelegem un sistem de competențe emoționale specifice, rezultate din dezvoltarea în plan intrapersonal și interpersonal, care asigură gestionarea eficientă a emoțiilor necesare în activitatea pedagogică [11, p.67].

Vârsta școlară mică se caracterizează prin dezvoltarea accelerată în toate planurile: fizic, cognitiv și socio-emoțional, constituind o perioadă complicată în care se produc însemnate schimbări în viața afectivă a copiilor. *Dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor* comportă un caracter imperativ determinând profesorii și elevii din învățământul primar să valorifice resursele autoeducației.

Interesează în cercetare procesul de dezvoltare a inteligenței emoționale la vârsta școlară mică și, din aceste rațiuni, textul prezintă *particularitățile dezvoltării socio-afective a elevilor de vârstă școlară mică* care se exprimă prin: creșterea interesului și a spiritului critic, modificarea preferințelor, exprimarea interesului pentru cărțile cu povestiri, tendință spre extroversiune, trăiri euforice și exaltare, intensă preocupare pentru identificare socială, constituirea treptată a sentimentelor de apartenență la școală, atitudini calde față de părinți, evaluare de sine și tendință spre competiție școlară, anxietate camuflată, nervozitate, tulburări de somn, diverse ticuri și chiar fobia școlii, probleme de inadaptare, panică, probleme de adaptare la dimensiunile vieții, dificultăți de orientare școlară și adaptare socială [13].

Discursul științific este orientat spre descoperirea argumentelor necesare pentru explicația teoretică a originii problemelor emoționale ale elevilor de vârstă școlară mică. Studiile recente în domeniul psihologiei emoțiilor și în aria pedagogiei culturii emoționale promovează ideea că noua paradigmă fondată de *modelul educației bazat pe inteligență emoțională* certifică importanța armonizării minții (IQ) prin canalizarea energiei emoționale pentru adaptarea conduitei umane la noi situații de viață [11, p.46]. *Competența emoțională* este rezultanta sporirii coeficientului de emoționalitate, un sistem de convingeri/atitudini privind importanța disciplinării comportamentului afectiv, spectrul variat al cunoștințelor despre viața afectivă a individului, ansamblul de capacități ce permit integrarea de succes în mediul social [10]. Competențele emoționale pun în acțiune inteligența academică, idee susținută în cercetările pedagogilor canadieni Chabot D., Chabot M. *Competențele emoționale și sociale* sunt importante pentru dezvoltarea personală și menținerea relațiilor sociale [7, p.13]. Concluziile științifice formulate în capitolul 1 au scos în evidență necesitatea de clarificare a mecanismelor specifice dezvoltării inteligenței emoționale ce asigură succesul adaptării și integrării școlare la vârsta școlară mică. Preocuparea noastră este de a conceptualiza mecanismul de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar.

Capitolul 2. „Cadrul conceptual al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar” include principalele rezultate ale cercetării teoretice prin elaborarea și descrierea mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor în învățământul primar. Fundamentele psihopedagogice ale dezvoltării inteligenței emoționale sunt reprezentate, pe de-o parte de teoriile referitoare la evoluția termenului de inteligență emoțională, de conceptul de cultură emoțională a profesorilor, de modelul educației bazate pe inteligență emoțională etc, iar pe de altă parte de principiile educației pentru dezvoltare emoțională (principiul respectării particularităților de vârstă în dezvoltarea emoțională, principiul anticipării problemelor de afirmare și integrare în mediul școlar, principiul canalizării eficiente a energiei emoționale, principiul gestionării incertitudinilor și a stresului etc). Se aduc argumente prin care se demonstrează, că cultura emoțională a profesorilor este o premisă în dezvoltarea afectivă a personalității, sunt dezvoltate idei privind importanța valorizării parteneriatului școală-familie în vederea dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor fiind analizate competențele emoționale proiectate curricular în învățământul primar.

Cercetarea pedagogică experimentală realizată pe două dimensiuni prioritare a permis: (a) aprecierea gradului de pregătire a profesorilor din învățământul primar pentru educația emoțională a elevilor; (b) identificarea nivelurilor inteligenței emoționale pentru descrierea particularităților dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din clasele primare.

În esență, dezvoltarea inteligenței emoționale se referă la un sistem de competențe emoționale formate treptat prin atitudini, capacități și cunoștințe emoționale (abilitatea de a recunoaște, înțelege și gestiona propriile emoții, de a recunoaște, înțelege și influența emoțiile altora, de a gestiona stresul prin canalizarea energiei emoționale în soluționarea problemelor sociale etc).

Mecanismele dezvoltării inteligenței emoționale succesului implică atât factorii individuali, cât și interacțiuni sociale în context educațional. La baza elaborării mecanismului au stat *fundamentele psihopedagogice privind dezvoltarea inteligenței emoționale* rezultate din sistemul de idei științifice privind dezvoltarea emoțională a personalității și din programe de dezvoltare afectivă a elevilor (Chabot M., Chabot D., Corcos G., D'Ambra G., Ekman P., Elias M.J., Erikson E., Faber A., Favre D., Friedlander B.S., Gendron B., Hein S., Hochschild A. R., Lafortune L., Mendeuse F., Mehrabian A., Mikolajczak M., Rogers C. R., Rousseau N., Stein S.J., Tobias S.E. etc.). Figura 1 prezintă reprezentarea grafică a mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor în învățământul primar.

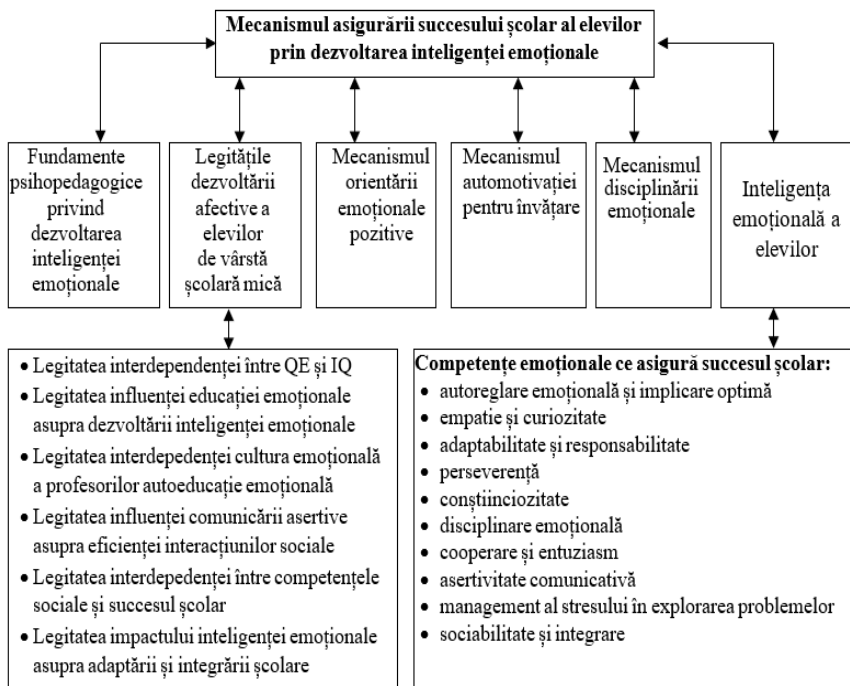

Figura 1. Mecanismul dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor în învățământul primar

Dezvoltarea afectivă a elevilor de vârstă școlară mică (*cu vârsta cuprinsă între 6 și 10 ani*) este un proces complex influențat de multipli factori biologici, psihologici și sociali care se referă la formarea emoțiilor, sentimentelor și a capacităților de gestionare a acestora având rol principal în dezvoltarea personală.

Prezentăm *descrierea legităților identificate în cadrul cercetării:*

Legitățile dezvoltării afective a elevilor de vârstă școlară mică evocă interdependența între competențele sociale și succesul școlar subliniind faptul că aceste două domenii sunt profund interconectate și se influențează reciproc. Dezvoltarea competențelor sociale contribuie la îmbunătățirea comunicării, a colaborării și a gestionării emoțiilor, în timp ce succesul școlar întărește încrederea în sine și oferă oportunități de interacțiune socială și dezvoltare personală. Prin promovarea mediului de învățare care să susțină dezvoltarea socială și academică, se asigură o creștere armonioasă și succesul pe termen lung al elevilor.

Legitatea interdependenței între dezvoltarea afectivă și dezvoltarea cognitivă (QE și IQ) vizează dezvoltarea afectivă și dezvoltarea cognitivă la această vârstă.

Legitatea influenței educației emoționale asupra dezvoltării inteligenței emoționale presupune importanța valorificării mediului familial și școlar consolidându-i potențialul educativ și stimulatив pentru dezvoltarea afectivă prin caracterul *sigur și suportiv, tolerant și participativ la viața copilului* contribuind semnificativ la dezvoltarea afectivă sănătoasă.

Legitatea interdependenței cultura emoțională a profesorilor - autoeducație emoțională reflectă importanța dezvoltării afective a elevilor care depinde de nivelul culturii emoționale a familiei și a profesorilor, aceștia devenind modele de referință în constituirea prin autoeducație a identității personale a elevilor din clasele primare.

Legitatea influenței comunicării asertive asupra eficienței interacțiunilor sociale la vârsta școlară mică implică afirmarea în comunicarea interpersonală a asertivității și a empatiei, esențiale pentru formarea relațiilor sănătoase și pentru dezvoltarea unui stil de comunicare bazat pe cultură emoțională.

Legitatea interdependenței între competențele sociale și succesul școlar se bazează pe multiple studii și teorii din domeniul educației și psihologiei dezvoltării care demonstrează că dezvoltarea competențelor sociale contribuie semnificativ la atingerea succesului școlar și, reciproc, experiențele școlare influențează dezvoltarea competențelor sociale ale elevilor, care se referă la comunicarea eficientă, cooperarea, rezolvarea conflictelor și la capacitatea de a menține relații interpersonale pozitive. Succesul școlar include nu doar performanța academică, ci și adaptarea școlară, atitudinea față de învățare, implicarea în activități școlare și în relațiile pozitive cu colegii și profesorii.

Legitatea impactului inteligenței emoționale asupra adaptării și integrării școlare se referă la influența nivelului de inteligență emoțională asupra succesului academic, asupra creșterii încrederii în sine și a autoeficienței, ceea ce se reflectă în abilitățile sociale, deoarece elevii încrezători sunt mai predispuși să inițieze și să mențină relații sociale. Performanțele academice bune pot aduce recunoaștere și apreciere din partea colegilor și profesorilor, consolidând poziția socială a elevului. Un mediu școlar suportiv, cu profesori atenți la nevoile emoționale ale elevilor, sprijinul și implicarea părinților în educația copiilor influențează dezvoltarea competențelor sociale și asigură succesul academic.

Mecanismul asigurării succesului școlar al elevilor prin dezvoltarea inteligenței emoționale în învățământul primar este reprezentat de: *orientarea emoțională pozitivă, automotivație pentru învățare, disciplinare emoțională etc.* *Orientarea emoțională pozitivă a elevilor din clasele primare* se referă la tendința acestora de a experimenta și manifesta emoții pozitive în cadrul activităților școlare.

Caracteristicile elevilor din clasele primare cu o orientare emoțională pozitivă sunt: *bucuria și entuziasmul pentru învățare, interesul și curiozitatea, liniștea interioară și sociabilitatea, curiozitatea autentică* pentru materiile școlare.

Mecanismul automotivației pentru învățare a elevilor din clasele primare se referă la capacitatea acestora de a se autostimula și de a-și menține interesul constant pentru activitățile de învățare și în absența stimulentele externe. Acestea au un rol principal în succesul academic pe termen lung și sunt influențate de *factorii determinanți ai automotivației: explorarea și descoperirea unor lucruri noi*. Această curiozitate este un stimulent puternic al automotivației.

Mecanismul disciplinării emoționale pune în funcțiune abilitățile de a recunoaște, gestiona și exprima emoțiile într-un mod sănătos, proces esențial pentru bunăstarea lor emoțională și pentru succesul școlar.

Cultura emoțională a profesorilor constituie o premisă în dezvoltarea afectivă a elevilor și se referă la respectarea de către profesori a unor norme și valori privind exprimarea și gestionarea emoțiilor în mediul educațional determinând evident dezvoltarea afectivă a elevilor.

Parteneriatul educațional școală – familie poate fi considerat de succes și funcțional dacă va corespunde *criteriilor*: interese comune ale partenerilor în cadrul parteneriatului se bazează pe încredere, implicare necondiționată și permanentă, conform regulilor și responsabilităților asumate, comunicare deschisă și permanentă între parteneri, derularea transparentă a activităților vizate și asumarea deciziilor parteneriatului prin consens [25]. *Parteneriatul școală – familie* stimulează efectiv și principal educația emoțională a elevilor din clasele primare.

Proiectul cercetării experimentale a condițiilor de debut în dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar

Experimentul pedagogic la etapa de constatare a pornit de la analiza problemei cercetării ce vizează caracterul insuficient de clarificat al particularităților dezvoltării afective a personalității elevilor de vârstă școlară mică și necesitatea stabilirii unor repere metodologice vizând educația pentru dezvoltare emoțională în perspectiva dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar.

Scopul experimentului pedagogic la etapa de constatare a vizat stabilirea nivelului de inteligență emoțională a elevilor din clasele primare și a gradului de pregătire a profesorilor din învățământul primar pentru educația emoțională a elevilor (EDE). Au fost proiectate și realizate următoarele *obiective*: identificarea variabilelor cercetării experimentale și stabilirea nivelurilor de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar, selectarea, adaptarea și elaborarea instrumentelor de cercetare, determinarea eșantionului cercetării

experimentale de elevi și profesori din învățământul primar, formularea variabilelor cercetării experimentale și estimarea gradului de pregătire a profesorilor din învățământul primar pentru EDE, formularea unor concluzii despre problemele cu care se confruntă profesorii în procesul dezvoltării inteligenței emoționale la elevii de vârstă școlară mică.

În *experimentul pedagogic* au fost antrenați 385 subiecți din învățământul primar din România (Tab. 1).

Tabelul 1. Eșantionul cercetării experimentale

Categoriile grupurilor experimentale	Nr. și categorii de subiecți	Etapetele cercetării aplicate			Eșantion total
		constatare	formare	validare	
Grupuri experimentale (GE)	Profesori din învățământul primar (32) Elevi din învățământul primar (166) din Liceul Tehnologic Sfântul Mucenic Sava, Berca Școala Gimnazială G. Emil Palade Buzău, Liceul Tehnologic Vernesti Buzău	constatare 2021- 2022	formare 2022- 2023	validare 2023 - 2024	324 elevi 61 profesori TOTAL 385 subiecți
Grupuri de control (GC)	Profesori din învățământul primar (29) Elevi din învățământul primar (158) Școala Gimnazială nr 11 Buzău și din Școala Gimnazială G. Emil Palade Buzău, Liceul Tehnologic Vernesti Buzău	constatare 2021- 2022	-	validare 2023 - 2024	

Cercetarea experimentală, realizată pe parcursul anilor 2021-2024, a fost fondată de cunoștințele teoretice și experiențele metodologice referitoare la dezvoltarea inteligenței emoționale prin educația pentru dezvoltare emoțională.

Ipoteza cercetării experimentale vizează prezumția că, succesul școlar în învățământul primar depinde explicit de dezvoltarea competențelor emoționale, fapt care a orientat investigația spre estimarea nivelurilor de inteligență emoțională a elevilor și diagnosticarea gradului de formare a profesorilor din învățământul primar pentru proiectarea și realizarea educației pentru dezvoltare emoțională.

Evaluarea inteligenței emoționale la elevii din învățământul primar a necesitat adaptarea metodelor conform vârstei, metodologia cercetării experimentale fiind elaborată pentru a fi aplicată cadrelor didactice din învățământul primar (test) și elevilor de vârstă școlară mică (test).

Tablul 2. Metodologia cercetării pedagogice experimentale

Grupurile experimentale	Nr. și categorii de subiecți	Metodele cercetării experimentale	
		constatare	validare
Grupuri experimentale (GE)	Profesori din învățământul primar (32)	(a) Test de autoevaluare a gradului de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar, varianta 1; (b) Test de evaluare a valorilor inteligenței emoționale (elevii din învățământul primar) (Adaptat după D. Goleman); (c) observația și conversația.	(a) Test de autoevaluare a gradului de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar, varianta 2. (b) Fișa de evaluare a valorilor inteligenței emoționale (elevii din învățământul primar); (c) observația și conversația.
	Elevi din învățământul primar (166)		
Grupuri de control (GC)	Profesori din învățământul primar (29)	(a) Test de autoevaluare a gradului de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar, varianta 1; (b) Test de evaluare a valorilor inteligenței emoționale (elevii din învățământul primar), varianta 1; (c) observația și conversația.	(a) Test de autoevaluare a gradului de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar, varianta 2. (b) Fișa de evaluare a valorilor inteligenței emoționale (elevii din învățământul primar); (c) observația și conversația.
	Elevi din învățământul primar (158)		

În contextul cercetării pedagogice, pentru necesitățile experimentului pedagogic, au fost stabilite cele mai relevante valori ale inteligenței emoționale care asigură succesul școlar al elevilor din învățământul primar, în termeni de variabile ale cercetării, examinate în baza celor două planuri (intra- și interpersonal a inteligenței emoționale).

Datele experimentale la etapa de constatare reflectă dezvoltarea insuficientă a valorilor inteligenței emoționale, în special, în relațiile interpersonale care demonstrează carențe ale educației emoționale care au originea în planul intrapersonal al inteligenței emoționale. Spre exemplu, 61,45 % dintre elevii GE au demonstrat nivel minim de management a stresului în explorarea problemelor de învățare, 60,2 % dintre subiecții investigați au arătat nivel minim de empatie și curiozitate și 49,40 % - nivel minim de adaptabilitate și creativitate, fapt care a condus la concluzia, că în învățământul primar elevii acumulează probleme care continuă să persiste și în clasele de gimnaziu, generând dezadaptare și insucces.

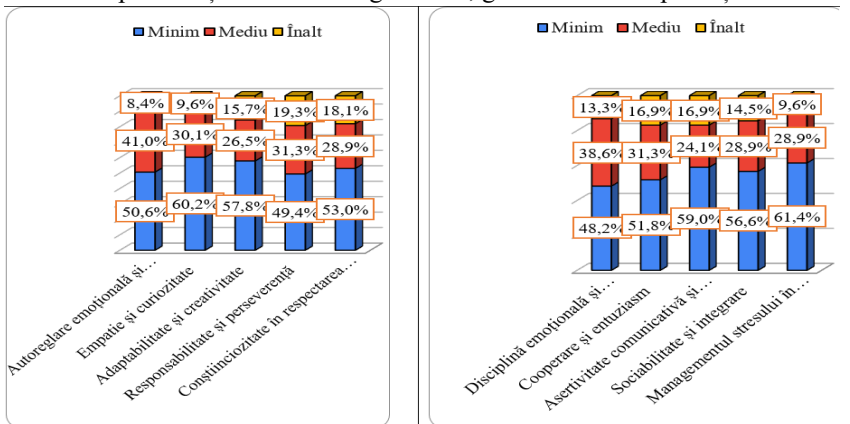

Figura 2. Abordare comparată a rezultatelor cercetării experimentale a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar (plan intra- și interpersonal, GE)

Problemele ce rezultă din studiul experimental exprimat prin nivel minim al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar se manifestă prin: dificultăți semnificative în gestionarea emoțiilor și lipsa de angajament emoțional în activitățile academice și sociale. Elevii au nevoie de sprijin pentru a-și dezvolta competențele emoționale și pentru a se implica activ în învățare și în interacțiuni sociale. Atât elevii cu nivel minim, cât și cei cu nivel mediu de dezvoltare a inteligenței emoționale au nevoie de educație emoțională și sprijin individualizat prin crearea unui mediu favorabil învățării și bunăstarea emoțională. Educația emoțională și sprijinul pedagogic în autoeducație poate stimula elevii în implicarea activă în învățare. Un indicator al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor de vârstă școlară mică este *dispoziția generală*, având ca subdimensiuni *fericirea și optimismul* (abilitatea de a vedea partea bună și de a menține o atitudine

pozitivă în față adversităților). Aceste expresii emoționale, apreciate ca și capacități sunt comportamente observabile care pot fi reglate în procesul educațional.

Gradul de pregătire a profesorilor din învățământul primar pentru educația emoțională a elevilor

În învățământul primar se urmărește cu precădere asigurarea unui echilibru între dezvoltarea intelectuală și emoțională afective, deși sunt diferite prin natura lor, sunt inseparabile în cadrul activității de învățare a elevilor, aflându-se într-o interacțiune permanentă în context educațional deschis. *Aplicarea testului de autoevaluare a gradului de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar* pe un eșantion total de 61 profesori a generat rezultate experimentale susceptibile de a fi analizate contextual.

Variabilele cercetării gradului de pregătire a profesorilor din învățământul primar pentru educația emoțională a elevilor includ: prioritizarea dezvoltării inteligenței emoționale, cunoașterea Modelului de educație bazat pe inteligență emoțională, proiectarea educației pentru dezvoltare emoțională, aplicarea metodologiilor de educație emoțională și valorificarea parteneriatului educațional pentru formarea competențelor emoționale la elevii mici.

Angajarea profesorilor în demersuri de educație emoțională a elevilor presupune autoevaluarea perspicace pe trei dimensiuni distincte: (a) cultura pedagogică a cadrelor didactice, (b) nivelul de cultură emoțională a cadrelor didactice, (c) gradul de pregătire a cadrelor didactice pentru EDE.

Evaluarea gradului de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar scoate în evidență tendința profesorilor de a prioritiza dezvoltarea inteligenței emoționale, estimată prin nivel excelent doar cu 15,6 % și nivel peste medie – cu 25,0 %. Cu regret, datele experimentale sunt concentrate preponderent la nivelul suficient (46,9 % și insuficient (46,9 %), fapt care demonstrează nevoia unor reconsiderări metodologice ale EDE ce ar permite integrarea obiectivelor de dezvoltare emoțională în conținutul tuturor disciplinelor școlare.

Studiul comparat al rezultatelor cercetării la etapa de constatare avansează date care sunt dovada faptului, că ***profesorii au nevoie de formări suplimentare necesare pentru proiectarea și dezvoltarea inteligenței emoționale la elevii din clasele primare***. Atât grupul experimental, cât și grupul de control la etapa de constatare au demonstrat preponderent nivel suficient (GE - prioritizarea dezvoltării inteligenței emoționale, nivel insuficient – 46,9 %, valorificarea parteneriatului educațional pentru formarea competențelor emoționale - nivel insuficient – 37,5 %).

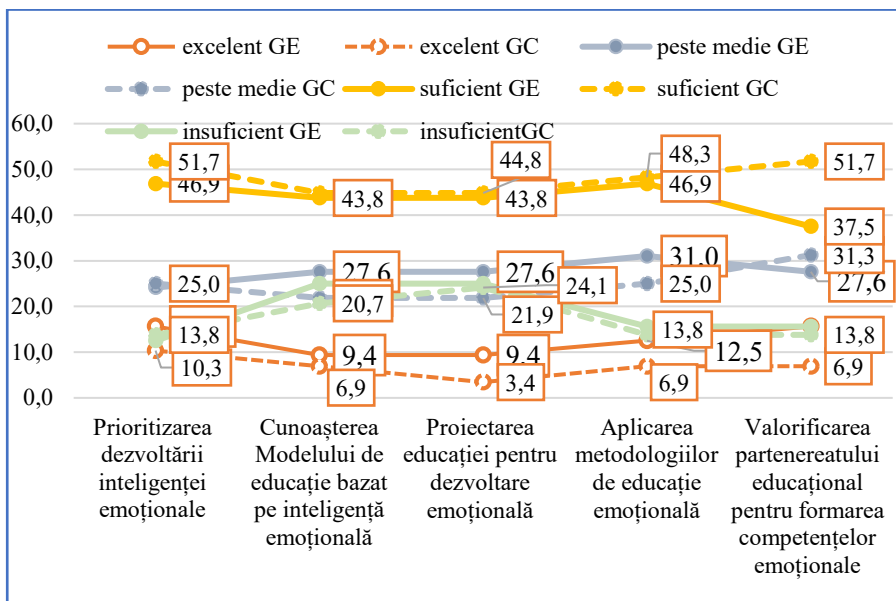

Figura 3. Gradul de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar (constatare, date comparate, GE-GC)

Abordarea comparată a datelor empirice privind gradul de pregătire a profesorilor pentru educația emoțională nu atestă diferențe semnificative între rezultatele obținute de GE și GC, fapt care este o condiție pedagogică ce implică nevoia pregătirii privind teoria și metodologia educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor. Înțelegerea profundă a problemelor emoționale ale elevilor s-a realizat prin analiza comportamentelor specifice vârstei. Prin afirmarea culturii emoționale a profesorilor avem în vedere contribuții explicite și implicite la dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor.

Capitolul 3. „Metodologia dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar” prezintă rezultatele cercetării teoretico - experimentale privind metodologia dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar, reprezentată de *Modelul pedagogic al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală – familie*, constituit în baza fundamentelor teoretice privind dezvoltarea inteligenței emoționale la elevii din învățământul primar, descrise în capitolul doi. Modelul pedagogic este conceput în temeiul raportului paradigmei inteligenței emoționale cu alte paradigme afirmate în pedagogia contemporană: *paradigma pedagogiei*

psihologice, paradigma managementului clasei de elevi, paradigma curriculumului etc., care se referă la competențele emoționale care asigură succesul [13, p. 45]. Figura 4 reprezintă *Modelul pedagogic al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar*.

Figura 4. Modelul pedagogic al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar

1. *Repere teoretice și metodologice privind inteligența emoțională ca finalitate a educației pentru dezvoltare emoțională* sunt reprezentate de principii, idei, concepte din domeniul pedagogiei, psihologiei și filozofiei educației elucidate

în lucrările cercetătorilor: Verza F., Boza M., J. Cosnier, Marcus S., Goleman D., Bârzea C., cu referire la educația în contextul problematicii lumii contemporane prin prisma parteneriatului educațional (Văideanu G., Stănciulescu N., Cuznețov L.); studii complexe privind formarea culturii emoționale la profesori (Cojocaru-Boroșan M.), cercetări despre inteligența emoțională (Rusu El., 2013), repere teoretice și metodologice ale educației pentru toleranță (Țurcan- Balțat Lilia, 2013), cu referire la educația pentru dezvoltarea emoțională (Cojocaru-Boroșan M., Zagaievschi C.) et al.

2. *Proiectarea curriculară a educației pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală în învățământul primar.* Curriculumul educației elevilor de vârstă școlară mică este structurat pe arii curriculare, finalitatea educației fiind dezvoltarea complexă a elevilor. *Obiectivele educației școlare* au fost specificate, stabilind obiective generale în cadrul ariilor curriculare [18]: constituirea sistemului de atitudine emoțională față de membrii familiei, alți copii și persoane adulte; formarea imaginii de sine pozitive, a încrederii în sine, dezvoltarea independenței, a respectului de sine și față de alții, a emoțiilor și sentimentelor pozitive față de alții; formarea abilităților de comunicare, a atitudinilor de cooperare și participare, a conduitei civilizate; cultivarea valorilor moral-spirituale în contextul educației familiale și sociale [29]. Constatăm că acestea includ obiective de educație emoțională. Curriculumul pentru disciplina *Dezvoltare personală* [18] este un document normativ-reglator proiectat în baza Cadrului de referință al Curriculumului Național (2017) [19] și reprezintă una dintre modalitățile de implementare a politicilor educaționale vizate, și în Codul Educației al Republicii Moldova (2014) [22]. Disciplina *Dezvoltare personală* presupune monitorizarea procesului de dezvoltare afectivă a elevilor [18].

2.1. *Formarea profesională continuă a culturii emoționale a profesorilor în perspectiva educației emoționale a elevilor.* Este demonstrat faptul, că profesorii eficienți au un grad înalt de cultură emoțională [12]: *sunt elocvenți, dezvoltă elevilor capacitatea de administrare a gândurilor și a emoțiilor, de a fi lider, de a trece prin pierderi și frustrări, de a depăși conflictele; de a stăpâni metodologia învățării, de a fi au sensibili, stima de sine, stabilitatea, liniștea interioară, capacitatea de a contempla frumosul, de a ierta, de a-și face prieteni, sociabilitatea; sentimentul de siguranță, toleranță, solidaritate, perseverență, protecția contra stimulilor nocivi, deprinderea de a gândi înainte de a reacționa, expunerea ideilor și nu impunerea lor, conștiința critică, capacitatea de dezbateri, de a pune întrebări, de a lucra suficient în echipă; înțelepciunea, sensibilitatea, dragostea de viață, capacitatea de a-i influența pe alții; capacitatea de a depăși starea de anxietate, de a rezolva crizele interpersonale,*

sociabilitatea, capacitatea de a conduce în situații tensionate; capacitatea de a depăși conflictele, spiritul întreprinzător, capacitatea de a pune întrebări și de a stabili obiective [11].

2.2. *Educația pentru dezvoltare emoțională a elevilor din clasele primare în cadrul procesului de învățământ* este o nouă dimensiune a educației ce vizează formarea-dezvoltarea optimă a coeficientului de emoționalitate”[37].

Scopul educației pentru dezvoltare emoțională este formarea-dezvoltarea permanentă a conștiinței psihosociale a personalității umane, conturată la nivelul inteligenței emoționale prin competențe sociale. *Obiectivele generale*, angajate în formarea-dezvoltarea inteligenței emoționale, *la nivel teoretic*, vizează dobândirea de: cunoștințe științifice ce constituie nucleul epistemic al conceptului de inteligență emoțională; competențe emoționale cu valoare praxiologică de aplicabilitate socială.

La nivel practic, obiectivele specifice ale educației pentru dezvoltare emoțională, angajate în formarea-dezvoltarea conștiinței emoționale practice vizează: formarea-dezvoltarea competențelor de autocunoaștere și autocontrol–*relațiile intrapersonale*; formarea-dezvoltarea capacității de a interacționa pozitiv și de a colabora cu diferite persoane (empatie, responsabilitate socială) – *relațiile interpersonale*; formarea-dezvoltarea capacității de a fi flexibil și cu simțul realității (testarea realității, flexibilitate emoțională, luarea deciziilor, soluționarea problemelor) – *adaptabilitatea*; formarea-dezvoltarea capacității de a rezista la stres, de a ține sub control impulsurile emoționale (echilibrul și stabilitatea emoțională) – *administrarea stresului*; formarea-dezvoltarea atitudinii optimiste și entuziaste față de viață (optimismul general, fericirea) – *dispoziția generală* [37].

2.3. *Proiectarea și realizarea educației bazate pe inteligența emoțională* presupune respectarea, prevederilor pentru aria curriculară *Dezvoltarea personală* în învățământul primar. Prin urmare, Curriculumul la disciplina *Dezvoltare personală* are ca scop formarea competențelor specifice prin valorificarea inter- și transdisciplinară a achizițiilor dobândite în cadrul altor discipline. La disciplina *Dezvoltare personală* implică dezvoltarea *competențelor specifice: aprecierea identității personale în contexte educaționale comunitare, demonstrând încredere și atitudine pozitivă* [19].

2.4. *Educația parentală* are un rol deosebit de important în formarea și dezvoltarea emoțională a elevilor. În acest scop, în experimentul pedagogic au fost organizate ședințe cu tematică specifică dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor, dar și educația părinților în sensul cultivării permanente în familie a culturii emoționale. Școala părinților cu tematica dezvoltării inteligenței emoționale a inclus:

specificul dezvoltării emoționale a copiilor de vârstă școlară mică, Rolurile-cheie ale părinților, stimei și a imaginii de sine pozitive etc.

2.5. *Formarea și consolidarea competențelor emoționale ale elevilor* care devin din ce în ce mai importante, întrucât controlul emoțiilor, intrarea în rezonanță afectivă cu stările altora și comunicarea acestor trăiri induc, indiscutabil, creșterea fluxului comunicării și a motivației școlare, dezvăluind, interdependența între cultura emoțională și performanța socială [20, p. 75].

3. *Dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar* a presupus selectarea și aplicarea unor strategii de educație emoțională în procesul educațional. Menționăm *strategiile care au fost orientate spre dezvoltarea competențelor emoționale relevante vârstei*: strategii de autoreglare emoțională și implicare optimă; strategii de formare a empatiei și a curiozității; strategii de dezvoltare a adaptabilității și a creativității; strategii de promovare a responsabilității și a perseverenței; strategii de formare a conștiinciozității în respectarea regulilor sociale; strategii de disciplinare emoțională și a intuiției; strategii de învățare a regulilor de cooperare și entuziasm; strategii de dezvoltare a asertivității comunicative și a autoevaluării obiective; strategii de formare a sociabilității și a integrării; strategii de management al stresului în explorarea problemelor.

Metodologia specifică recomandată pentru educația emoțională a elevilor din învățământul primar implică aplicarea unor metode orientate spre formarea conștiinței emoționale și spre dezvoltarea competențelor emoționale exprimate prin atitudini, capacități, cunoștințe. Pentru profesor metodele educației sunt planuri de acțiune concepute pentru formarea competențelor emoționale [21].

4. *Valorificarea oportunităților pedagogice ale dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor* au vizat, pe de-o parte, abordarea metodologică a procesului de consolidare a culturii emoționale a profesorilor, iar, pe de altă parte, educația emoțională a elevilor în cadrul parteneriatului educațional. Participarea părinților la activitățile organizate de școală sunt esențiale în formarea elevilor mici și în realizarea unei comunicări eficiente dintre familie, profesori și comunitate.

Valori experimentale comparate ale dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar

Cercetarea experimentală la etapa de formare s-a produs în anul 2022-2023 cu un GE de 32 profesori și 166 elevi din învățământul primar. *Obiectivele cercetării la etapa de formare* au constituit: implementarea modelului pedagogic în clasele primare (cl. III-a și a IV-a); analiza datelor experimentale; formularea unor concluzii

științifice privind impactul activităților de formare. Metodologiile explorate pentru dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor sunt descrise în Tab. 4.

Tabelul 4. Metodologii de sporire a inteligenței emoționale a elevilor din clasele primare (plan intrapersonal)

Strategii de dezvoltare a IE	Metode specifice EDE a elevilor din clasele primare
(a) strategii de autoreglare emoțională și implicare optimă	Richard Davidson (metoda: Utilizarea neuroștiințelor pentru a înțelege și a promova empatia, prin metode precum meditația). Paul Tough (How Children Succeed) (cultura școlară pozitivă Marshall Rosenberg (metoda: Aplicarea comunicării nonviolente (CNV) pentru a îmbunătăți conexiunile emoționale în relații).
(b) strategii de formare a empatiei și a curiozității	Daniel Goleman (metoda: Promovarea conștientizării emoționale și a înțelegerii perspectivelor diferite) Simon Baron-Cohen (metoda: dezvoltarea teoriei minții emoționale și a empatiei ca abilități cognitive. Jane Nelsen) Disciplina pozitivă (Martin Hoffman - metoda: Învățarea reciprocă și modelarea de strategii esențiale pentru formarea empatiei) Helen Riess (metoda: folosirea de tehnici de comunicare și feedback empatic pentru a îmbunătăți abilitățile de interacțiune socială). Roman Krznaric (metoda: Încurajarea „schimbului de perspective” și a experiențelor directe, pentru a sprijini dezvoltarea empatiei).
(c) strategii de dezvoltare a adaptabilității și a creativității	Jean Piaget, Metoda explorării și descoperirii Lev Vygotsky, Jocurile de rol și dramatizarea Howard Gardner (teoria inteligențelor multiple) Activități artistice și creative Jerome Bruner, Problemele deschise și provocările Jocurile educaționale și puzzle-urile
(d) strategii de promovare a responsabilității și a perseverenței	Jerome Bruner, Lev Vygotsky, Stabilirea obiectivelor clare și accesibile Recompense și recunoaștere pentru efort și realizări Jean Piaget, Dezvoltarea rutinelor și a obiceiurilor pozitive Erik Erikson, Încurajarea asumării consecințelor acțiunilor Promovarea rezilienței și gestionarea eșecului Albert Bandura (teoria învățării sociale) Modelarea comportamentului responsabil și perseverent
(e) strategii de formare a conștiințiozității în respectarea regulilor sociale	<i>Învățarea socială și emoțională (SEL)</i> Albert Bandura, <i>Modelarea comportamentului emoțional</i> Lev Vygotsky, <i>Jocuri de rol și scenarii</i> Carol Dweck, <i>Feedback constructiv</i> John Dewey, <i>Învățarea prin proiecte</i> Jon Kabat-Zinn, <i>Tehnici de mindfulness</i> Johnson și Johnson (Teoria învățării cooperante), <i>Activități de grup și cooperare</i>

În cadrul acestor activități a fost valorificat suportul didactic *Ghidul pentru părinți*, D. Petrovai, cartea lui D. Goleman *Inteligența emoțională*, cartea *Educație*

pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală de C. Zagaievschi, M. Cojocaru-Boroșan.

Tabelul 5. Metodologii de sporire a inteligenței emoționale a elevilor din clasele primare (plan interpersonal)

Strategii de dezvoltare a inteligenței emoționale	Metode specifice EDE a elevilor din clasele primare
(f) strategii de disciplinare emoțională și a intuiției;	Jocuri de Echipă Utilizarea Tehnologiilor informaționale și comunicaționale
(g) strategii de învățare a regulilor de cooperare și entuziasm;	Proiecte de Colaborare Proiecte de Serviciu Comunitar Jocuri de Rol și Simulări
(c) strategii de dezvoltare a asertivității comunicative și a autoevaluării obiective;	Antrenamente de Rol Tehnici de Comunicare Non-verbală Exerciții de Refuz Politicos Dezvoltarea Abilităților de Negociere Jurnale de Auto-reflecție Feedback Constructiv Monitorizarea Obiectivelor Personale Analiza de Cazuri și Studii de Caz
(l) strategii de formare a sociabilității și a integrării;	Activități de Team-building și Jocuri Cooperante Grupuri de Lucru și Proiecte Colaborative Program de Mentorat Activități Culturale și Diverse Program de Voluntariat și Serviciu Comunitar Program de Educație Socială și Emoțională
(m) strategii de management al stresului în explorarea problemelor.	Tehnici de Respirație și Relaxare Planificarea și Organizarea Timpului Abordarea Problemei pas cu pas Comunicarea Eficientă și Colaborarea Gestionarea Emoțiilor și Auto-reflecția Promovarea unui Mediu de Învățare Suportiv
(f) strategii de disciplinare emoțională și a intuiției;	Jocuri de echipă cu utilizarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale

Valori experimentale comparate ale inteligenței emoționale a gradului de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar

La baza proiectării și organizării activităților de formare au stat *principiile de selectare și combinare a metodelor și mijloacelor de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor. Obiectivele cercetării la etapa de validare a Modelului pedagogic* au presupus: (a) activități de formare a profesorilor pe dimensiunea: *Comunicare educațională*; (b) activități de educație parentală (Atelier de lucru cu părinții „Meseria de părinte”, „Viața emoțională a copilului meu” etc), (c) activități

cu elevii în cadrul disciplinelor școlare (*inclusiv, Dezvoltarea personală*). Ca urmare a analizei atelierelor de formare, cadrele didactice la disciplinele școlare au desfășurat activități în timpul orelor la clasele din cadrul grupului experimental.

Atelierele de activitate educativă cu elevii, desfășurate de către cadrele didactice au avut ca scop: dezvoltarea capacității de apreciere și acceptare a diversității umane, antrenarea comportamentului emoțional echilibrat, cultivarea deprinderii de a învăța să descopere scheme alternative de conduită în diferite situații, formarea stilului individual de gestionare a emoțiilor. Constatăm, faptul, că în grupul de control datele au crescut neesențial, deoarece acești profesori nu au beneficiat de formare profesională continuă pe dimensiunile vizate în cercetare.

Figura 5 prezintă rezultate comparate ale GE la etapele constatare – control. Valorile experimentale evocate în figură arată o dinamică pozitivă și preponderența rezultatelor pentru nivelurile înalt și peste medie la toate variabilele cercetării gradului de pregătire a profesorilor pentru EDE. Analiza comparată a datelor arată impactul activităților de formare profesională continuă a profesorilor din GE.

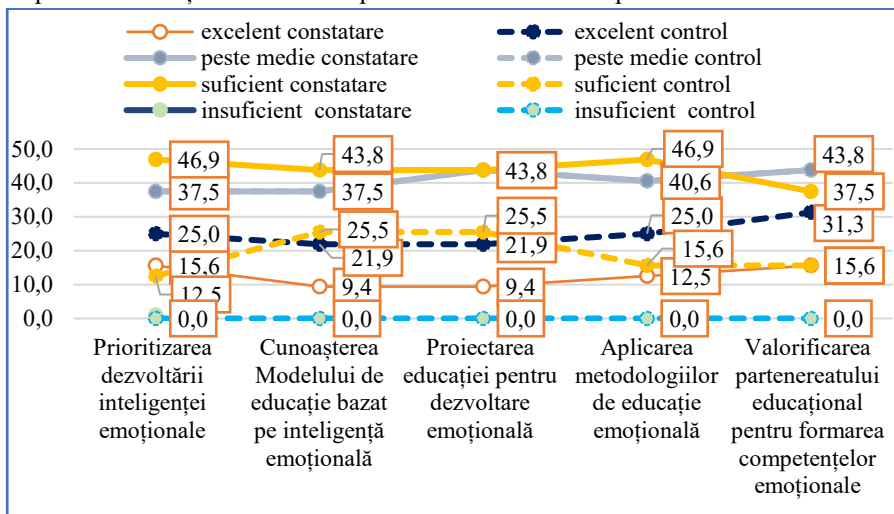

Figura 5. Valori experimentale comparate privind gradul de pregătire a profesorilor în vederea educației pentru dezvoltare emoțională a elevilor din învățământul primar (GE, constatare-control)

Sporirea datelor pentru nivelurile peste medie și excelent la etapa de control a experimentului pedagogic se explică prin eficiența demersurilor de formare a profesorilor din învățământul primar responsabili de educația emoțională a elevilor.

Eficacitatea activităților se datorează creării unor **condiții psihopedagogice de optimizare a parteneriatului școală-familie-comunitate**:

- existența unui consens de optimizare a parteneriatului la nivelul unității școlare;
- monitorizarea activităților de parteneriat și adecvarea optimizării posibilităților partenerilor educativi în instituțiile de învățământ;
- formularea unor cerințe ce mobilizează participanții;
- cultivarea unor tradiții de evenimente din viața școlii și a familiei;
- implicarea copiilor în interacțiunile școală-familie-comunitate;
- utilizarea parteneriatului școală-familie-comunitate drept mijloc de rezolvare a problemelor emoționale ale copiilor;
- educația atitudinii pozitive față de autoeducația emoțională etc.

Ca rezultat al realizării parteneriat educațional s-au produs/afirmat valorile comune ale actorilor educaționali:

- asigurarea siguranței elevilor în spațiul școlar și în alte contexte de învățare;
- calitatea și adecvarea exemplelor din viața reală (plan personal și profesional);
- sănătatea elevilor și starea de confort psihologic;
- implicarea directă a elevilor în autoeducația emoțională pentru stimularea formării competențelor durabile;
- amplificarea cunoașterii EDE și crearea condițiilor necesare în acest sens [37].

Activități de consiliere a elevilor, părinților și cadrelor didactice

Consilierea psihopedagogică în cadrul etapei de formare s-a efectuat din trei perspective: (a) *consilierea parentală*, desfășurată cu părinții elevilor din cadrul cercetării; (b) *consilierea elevilor*. Specificul consilierii psihopedagogice a elevilor reiese din particularitățile dezvoltării afective la vârsta școlară mică. Elevii antrenați în experiment, au beneficiat individual de consiliere psihopedagogică, în dependență de problemele înregistrate, sau prin intermediul activităților de consiliere organizate la nivel de grup. Ca exemplu de consiliere psiho-emoțională au servit ședințele de consiliere pentru elevi, preluate din ghidul metodologic *Reglarea afectivă în procesul educațional*, al autoarei Vrabii V. [36]. *Consilierea cadrelor didactice* a implicat modalități de înțelegere a problemelor de ordin emoțional, acordarea sprijinului necesar elevilor în satisfacerea unor nevoi școlare.

Valori experimentale comparate ale inteligenței emoționale a elevilor

Rezultatele cercetării descrise în figura ce urmează arată dinamica pozitivă a valorilor inteligenței emoționale a elevilor în plan intrapersonal, care determină comunicarea asertivă și succesul școlar. Spre exemplu, în grupul experimental au crescut datele pentru nivelurile înalt și mediu. Elevii cu un nivel ridicat de inteligență emoțională sunt capabili să-și regleze emoțiile negative (anxietatea sau furia), ceea

ce le permite să se concentreze și să evite reacțiile impulsive. Elevii cu inteligență emoțională dezvoltată au bune abilități sociale, ceea ce le permite să colaboreze eficient cu colegii și profesorii. Aceasta contribuie la crearea unui mediu de învățare pozitiv și a oportunităților de învățare colaborativă. Elevii au fost îndemnați să-și exercite capacitatea de a analiza propriile emoții, reflecțiile contribuind la identificarea punctelor forte, a punctelor slabe și la dezvoltarea strategiilor de îmbunătățire continuă a conduitei sociale. Elevii cu inteligență emoțională înaltă sunt mai puțin predispuși să adopte comportamente agresive, fapt ce contribuie la crearea unui mediu de învățare mai sigur.

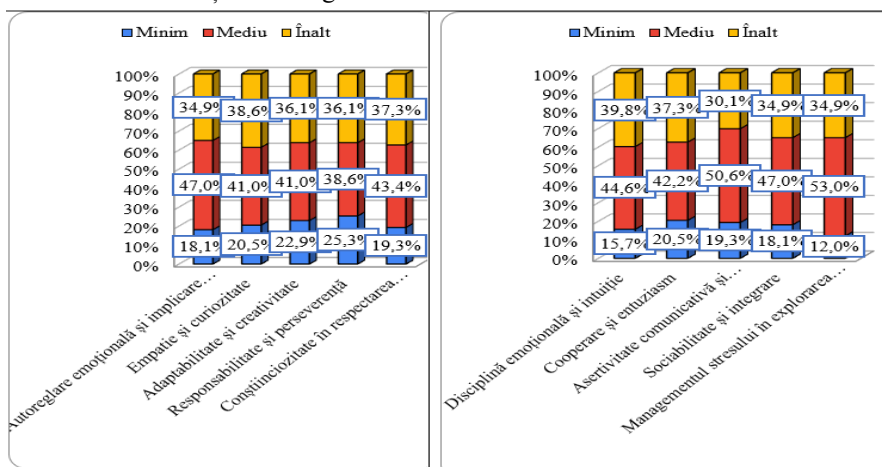

Figura 6. Niveluri comparate ale dezvoltării valorilor inteligenței emoționale: planurile intra-, interpersonal (GE - elevi, etapa de control)

Dezvoltarea inteligenței emoționale este esențială pentru succesul școlar al elevilor și se produce prin influența pozitivă a unei game largi de factori individuali și contextuali. Elevii cu inteligență emoțională ridicată sunt conștienți de propriile emoții și de modul în care acestea pot influența performanța, ceea ce le permite să-și ajusteze comportamentul social pentru îmbunătățirea rezultatelor academice.

Alte activități educaționale au inclus: activitățile extrașcolare, activitățile de caritate, activitățile de voluntariat, concursurile, festivalurile, spartachiadele etc.

Activități mixte (organizate cu părinții și elevii). În cadrul acestor ateliere de lucru, elevii au lucrat în grup cu părinții. *Implementarea programului formativ* s-a realizat pe etape: cu profesorii - în cadrul comisiilor metodice, cu elevii și părinții - în cadrul orelor la discipline și a orelor de management al clasei, în cadrul activităților de consiliere a elevilor și părinților, în cadrul activităților extrașcolare, a atelierelor

de lucru prin strategii integrative de grup și individuale. S-au realizat activități cu caracter informativ - formativ pentru elevi, pentru părinți și activități în comun.

Consolidarea unui sistem de competențe sociale a permis angajarea în comunicarea pedagogică bazată pe cultură emoțională, conștientizarea resurselor socioafective ale elevilor în condițiile unui climat psihosocial deschis. Valorile experimentale comparate ale dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar au permis concluzii despre eficacitatea Modelului pedagogic evidențiind oportunitățile de formare a profesorilor în scopul educației emoționale și de educație a părinților pentru decodificarea semnificației conduitei afective a elevilor și pentru implicații pedagogice active ale acestora în viața afectivă a copiilor.

CONCLUZII GENERALE

Studiul teoretic al problematicii dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar a condus la formularea unor idei finale de natură concludivă prin care ***s-a demonstrat că inteligența emoțională este un sistem de competențe emoționale*** (capacități personale de identificare și gestionare eficientă a propriilor emoții în raport cu scopurile personale) ***ce asigură adaptarea și integrarea eficientă în mediul social***. Prin sinteza teoretică, prezentată în capitolul 1, ***a fost interpretată și descrisă științific semnificația conceptelor-cheie inteligență emoțională și educație pentru dezvoltare emoțională***, abordate pe fondul evoluției istorice a științelor educației.

În cheia paradigmei educației bazată pe inteligență emoțională, afirmată în societatea contemporană, ***s-a dedus științific, că în ultimele două decenii, se impune nevoia armonizării IQ și EQ, pornind de la crearea unui echilibru sănătos în relațiile elevilor cu sine, cu prietenii și părinții prin autoreglare emoțională***. Dezvoltarea emoțională a elevilor este posibilă prin acumularea unor cunoștințe specifice și prin reflecții asupra experiențelor emoționale.

Au fost aduse argumente privind impactul mediului socio-educational asupra dezvoltării emoționale a elevilor. În contextul cercetării ***s-a demonstrat științific că inteligența emoțională a elevilor depinde de cultura emoțională a profesorilor***, model semnificativ de referință pentru elevi.

Au fost stabilite și descrise legitățile dezvoltării afective a elevilor de vârstă școlară mică: legitatea interdependenței între dezvoltarea afectivă și dezvoltarea cognitivă (QE și IQ), legitatea influenței educației emoționale asupra dezvoltării inteligenței emoționale, legitatea interdependenței cultura emoțională a profesorilor - autoeducație emoțională, legitatea influenței comunicării asertive

asupra eficienței interacțiunilor sociale, legitatea interdependenței între competențele sociale și succesul școlar și legitatea impactului inteligenței emoționale asupra adaptării și integrării școlare, care evocă interdependența între competențele sociale și succesul școlar subliniind faptul că aceste două domenii sunt profund interconectate și se influențează reciproc.

Demersul investigațional a fost orientat spre clarificarea procesualității, a fost elaborat Mecanismul dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor în învățământul primar, care include orientarea emoțională pozitivă, automotivație pentru învățare și disciplinare emoțională. Se constată că, dezvoltarea afectivă a elevilor de vârstă școlară mică este un proces complex, influențat de multiple factori biologici, psihologici și sociali care se referă la evoluția sentimentelor și capacităților de gestionare emoțională asigurând formarea armonioasă a personalității și din aceste rațiuni, din perspectiva psihologiei vârștelor, ***au fost analizate științific particularitățile dezvoltării afective a personalității. Inteligența emoțională determină valorificarea complexă a potențialului individual al personalității în plan socio-afectiv. Au fost aduse argumente, că prin dezvoltare emoțională se înțelege valorificarea potențialului afectiv al elevilor reflectat în competențe sociale*** aplicabile practic. Cu toate acestea, ***a fost demonstrat științific, că nu întotdeauna competențele emoționale sunt o garanție a faptului că elevii sunt pregătiți pentru a face față și a soluționa conflicte intra- și interpersonale.*** Elevii cu nivel scăzut de inteligență emoțională riscă să ia decizii care îi vor marca negativ dezvoltarea personală și profesională deoarece presiunile emoționale în mediul școlar și social sunt de multe ori irezistibile.

A fost interpretată valoarea implicațiilor educaționale a culturii emoționale a profesorilor asupra dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor care este inestimabilă deoarece comunicarea bazată pe cultură emoțională în clasă va fi promovată și în familiile elevilor, aceștia devenind mai echilibrați emoțional, vor demonstra siguranță psihologică și încredere în sine, se vor afirma prin curiozitate, independență și autenticitate comportamentală, își vor dezvolta capacitatea de a face alegeri responsabile cu impact pe termen lung.

Preocuparea de a identifica valorile inteligenței emoționale care asigură succesul școlar a stat la baza elaborării modelului pedagogic. A fost demonstrat științific că elevii mici au nevoie de dezvoltarea inteligenței emoționale pentru a reuși în viață, pentru a se cunoaște mai bine și pentru a-i cunoaște și pe ceilalți, pentru a-și transforma emoțiile negative în pozitive, pentru a manifesta siguranță în gestionarea furiei, supărării, a îngrijorării și a oboselii școlare. Strategiile dezvoltării inteligenței emoționale a școlărilor mici, descrise în literatura pedagogică, sunt

orientate spre disciplinarea emoțională a conduitei și spre formarea competențelor socio-afective care asigură buna relaționare în mediul școlar, confortul psihologic și dezvoltarea personală. ***A fost conceptualizat, descris și implementat Modelul pedagogic al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală – familie.*** Paradigma educației bazată pe inteligența emoțională, edificată în baza teoriei psihologice a inteligenței emoționale, raportată la cultura pedagogică a profesorului este valorificabilă în activitățile de educație emoțională a elevilor în învățământul primar.

A fost aplicat în practica educației Modelul pedagogic al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală – familie care promovează valorile inteligenței emoționale și cultura emoțională a profesorilor. Acțiunile formative realizate au generat competențe emoționale, volitive, caracteriale ale elevilor și „eforturi de autoeducație”, dar și tendința de autoperfecționare a activității educaționale, orientată spre educația pentru dezvoltare emoțională, angajate la nivelul unor „interacțiuni optime și echilibrate între emoționalitate-raționalitate, reactivitate emoțională, implicare emoțională complexă, dispoziție generală pozitivă și satisfacție profesională, evaluare obiectivă a propriei stări afective și a altora, conștientizarea gradului de implicare emoțională în comunicare, gestionarea și canalizarea emoțiilor și exprimarea inteligentă a emoțiilor”[47]. ***Valorile experimentale comparate au demonstrat eficiența acțiunilor formative*** validând ipoteza cercetării.

Recomandări metodologice:

Profesorilor pentru învățământul primar:

- stabilirea unor parteneriate de integrare a activităților pentru dezvoltarea emoțională în programul zilnic al elevilor atât la școală, cât și în familie (emoțiile zilei, lucru în echipă profesor-elev-părinți în rezolvarea problemelor emoționale);
- cercetarea și implementarea în dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice a unor programe de formare continuă a culturii emoționale;
- afirmarea profesorilor pentru învățământul primar prin comunicare bazată pe cultură emoțională;
- valorizarea inteligenței emoționale a elevilor prin participarea la conferințe, forumuri, discuții – dezbateri cu specialiști pe tema educației emoționale;
- promovarea unor activități pentru dezvoltarea competențelor emoționale folosind mijloacele TIC (jocuri pe computer și video).

Părinților elevilor din clasele primare:

- Colaborare permanentă cu profesorii în scopul cunoașterii profunde a problemelor afective și a metodologiei educației emoționale a elevilor din clasele primare.

BIBLIOGRAFIE

1. ANDRONE, S. I. *Constante pedagogice ale evoluției și valorificării paradigmei inteligenței emoționale*. Teza de doctor. Chișinău, 2019. 222 p.
2. ANTOCI D., BOROZAN M., BICULESCU FI. T. *Metodologia educației axiologice*. Ghid metodic. Costești: Ars Libri, 2023. 289 p. ISBN 978-606-36-2377-6
3. ANTOCI, D., BOROZAN, M. *Axiologia educației*. Manual universitar. Costești, România, Editura: Ars Libri, 2023. 364 p. ISBN 978-606-36-2430-8
4. BOTIȘ, A., Mihalca L. *Despre dezvoltarea abilităților emoționale și sociale ale copiilor, fete și băieți, cu vârsta până la 7 ani*. Buzău: Alpha MDN, 2020. ISBN 978-973-7871-93
5. BICULESCU FI.-Te. *Formarea referențialului axiologic al elevilor prin autoeducație*. Teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2023.
6. BUZENCO V. *Conceptualizarea pedagogică a dezvoltării inteligenței sociale a cadrelor didactice*”, Teza de doctor. Chișinău, 2023.
7. CATRINEL, A. Ș., KALLAY E. *Dezvoltarea competențelor emoționale și sociale la preșcolari: ghid practic pentru educatori, Ed. a 2- a*. Cluj-Napoca: Editura ASCR, 2020, 310 p. ISBN 978-973-7973-97-9
8. CERLAT, R. *Particularități psihosociale ale stabilității emoționale a cadrelor didactice din învățământul primar*. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2019.
9. COJOCARU, V., DOAGĂ, N. *Dezvoltarea inteligenței emoționale – factor de eficientizare a procesului instructiv-educativ la nivel de instituție școlară*. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*. 2021, nr. 4(26), pp. 54-63. ISSN 1857-0623
10. COJOCARU-BOROZAN, M. *Tehnologia dezvoltării culturii emoționale*. Chișinău: Tipografia UPC „I. Creangă”, 2012. 240 p. ISBN 978-9975-46-126-9.
11. COJOCARU-BOROZAN, M. *Teoria culturii emoționale. Studiu monografic asupra cadrelor didactice*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2010. 239 p. ISBN 978-9975-46-066-8.
12. COJOCARU-BOROZAN, M., PAIUL I. *Педагогика эмоциональной культуры*. Учебное пособие. Costești: Ars Libri, 2023. 176 p. ISBN 9786063624094
13. COJOCARU-BOROZAN, M., ȘOVA, T., ȚURCAN-BALȚAT, L. *Psihologia emoțiilor*. Chișinău: Tipogr. UPS „Ion Creangă”, 2016. 204 p. ISBN 978-9975-46-307-2
14. COJOCARU-BOROZAN, M., ZAGAIEVSCHI, C., STRATAN, N. *Pedagogia culturii emoționale*. Chișinău: Tipografia UPS „I. Creangă”, 2014. 200 p. ISBN 97-9975-46-214-3
15. COROTCHIÎ, E., TROFĂILĂ, L. *Mecanisme de dirijare a succesului prin înaintarea și respectarea scopurilor*. In: *Învățământ superior: tradiții, valori, perspective Științe Socio-umanistice și Didactica Științelor Socio-umanistice, Vol. 3, 29-30 septembrie 2020*. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 131-136. ISBN 978-9975-76-311-0.
16. COSNIER, J. *Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor*. Iași: Polirom, 2007. 196 p. ISBN 978-973-46-0681-8
17. CRISTEA S. *Fundamentele pedagogiei*. București: Polirom, 2010, 364 p. ISBN: 978-973-46-1562-9

18. *Curriculum national. Învățământul primar*. Coord. CUTASEVICI, A. et al. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, 2018. 212 p.
19. Curriculumul național https://www.edu.ro/sites/default/files/DPC_31.10.19_.pdf
Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_05.09.2018.pdf
20. GARDNER, H. *Multiple inteligențe. Noi orizonturi pentru teorie și practică*. București: Sigma, 2007. 320 p. ISBN. 978-973-649-320-1
21. GOLEMAN D. *Inteligența emoțională*. București: Curtea veche Publishing, 2008. 430 p. ISBN 978-973-669-520-9.
22. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro Codul Educației. Publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324, art. Nr: 634; data intrării în vigoare: 23.11.2014 (cu modificările ulterioare: 2016, 2017, 2018, 2019).
23. HUGHES, M., TERRELL BRADFORD, J. *Inteligența emoțională în acțiune*. Program, de training și coaching pentru lideri, manageri și echipe. București: Curtea Veche Publishing, 2017. 461 p. ISBN 978-606-588-941-5
24. MANZ C. *Disciplina emoțională*. București: Curtea veche, 2005. 215 p.
25. MÎSLIȚCHI, V. *Parteneriatul educațional familie-grădiniță-scoală: Ghid metodologic*. Chișinău: Pulsul Pieței, 2015. 250 p. ISBN 978-9975-3040-7-8.
26. MORĂRAȘU, L. Importanța emoțiilor în managementul situațiilor conflictuale în clasa de elevi. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*, Ed. 4, Bălți: Tipografia din Bălți, 2022, Ediția 4-a, pp. 114-121. ISBN 978-9975-161-32-9.
27. MORĂRAȘU, L. Importanța emoțiilor în managementul situațiilor conflictuale în clasa de elevi. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*, Ed. 4, Bălți: Tipografia din Bălți, 2022, Ediția 4-a, pp. 114-121. ISBN 978-9975-161-32-9.
28. OHRIMENCO (BOȚAN), A. Managementul comportamentului indizerabil prin dezvoltarea inteligenței emoționale la copii. În: *Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului. Seria 22, Vol.2, 8-9 octombrie 2020*. Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2020, pp. 438-444. ISBN 978-9975-46-449-9; 978-9975-46-451-2.
29. POTOLEA, D., MANOLESCU, M. *Teoria și metodologia curriculumului Proiect pentru învățământul rural*. Ministerul Educației și Cercetării, 2006. ISBN 10 973-04602-6.
30. ROȘCA, M. *Eficiențizarea comunicării interpersonale la copiii de vârstă școlară mică*. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2022. 237 p.
31. RUSU, E. Abordări conceptuale în studiul inteligenței emoționale. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*. 2016, nr. 1(8), pp. 121-130. ISSN 1857-0623.
32. RUSU, E. *Formarea inteligenței emoționale a studenților pedagogi*. Teza de doctor. Chișinău, 2013. 252 p.
33. ȘOVA, T., PAREA A. *Dezvoltarea emoțională a elevilor claselor primare*. Ghid metodologic. Bălți, 2020. 110 p. ISBN 978-9975-3478-4-6.
34. TROFĂILĂ, L. Dezvoltarea inteligenței emoționale la elevii de vârstă școlară mică în activitatea de învățare. In: *Învățământ superior: tradiții, valori, perspective Pedagogia Școlii Superioare și Psihopedagogie și Pedagogie în Învățământul*

Preșcolar și Primar, Vol. 2, 29-30 septembrie 2020. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 265-270. ISBN 978-9975-76-311-0, 978-9975- 76-313-4.

35. ȚURCAN-BALȚAT, L. *Formarea cadrelor didactice prin valorile toleranței*. Ch.: Tip. UPS „I. Creangă”, 2015. 324 p. ISBN 978-9975-46-242-6.
36. VRABII V. *Reglarea afectivă în procesul educațional. Ghid metodologic*. Chișinău: IȘE, 2021 (Print-Caro SRL). 79 p. ISBN 978-9975-56-975-0.
37. ZAGAIEVSCHI, C., COJOCARU-BOROZAN, M. *Educație pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală*. Chișinău: Tip. UPS „I. Creangă”, 2014. 192 p. ISBN 978-9975-46-209-9.

În limba străină:

38. ASHWORTH, S.R. *The Relationship between the Emotional Intelligence of Secondary Public School Principals and School Performance*. PhD thesis. Texas, 2013, 119 p. ISBN: 978-1-3031-1792-3
39. COLVERD, S., HODGKIN, B. *Developing Emotional Intelligence in the Primary School*. Routledge, 2011. ISBN13: 978-0-203-83316-2 (ebk)
40. HANSENNE, M., LEGRAND, J. Creativity, emotional intelligence, and school performance in children. In: *International Journal of Educational Research*. 2012, 53, pp.264–268. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2012.03.015>
41. HERRERA, L., AL-LAL, M., MOHAMED, L. Academic Achievement, Self-Concept, Personality and Emotional Intelligence in Primary Education. Analysis by Gender and Cultural Group. In: *Frontiers in Psychology*. 2020, 10(3075). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.03075>
42. LÓPEZ-CASSÀ, È. et al. Emotional Competencies in Primary Education as an Essential Factor for Learning and Well-Being. In: *Sustainability*. 2021, 13, 8591. Disponibil: <https://doi.org/10.3390/sul13158591>
43. STAN, M. M. The relationship of learning styles, learning behaviour and learning outcomes at the Romanian students. In: *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2015, vol. 180, pp. 1667-1672, ISSN: 1877-0428 [citată 30.05.2023]. DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.05.062
44. TADJUDDIN, N. et al. Emotional Intelligence of Elementary Scholar: Instructional Strategy and Personality Tendency. In: *European Journal of Educational Research*. 2020, 9(1), pp. 203–213. Disponibil: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1241217>

LISTA PUBLICAȚILOR AUTORULUI PE TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice:

45. SANDA, OI. Inteligența emoțională și impactul ei asupra dezvoltării personalității elevului de vârstă școlară mică. În: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 5(165), 2023. pp. 85-89. ISSN 1857-2103
46. SANDA, OI. Importanța culturii emoționale a cadrelor didactice în dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor mici competență emoțională necesară pentru adaptarea socială. În: *Revista Acta et Commentationes, Sciences of Education*, nr. 3, 2024. ISSN 1857-0623

47. **SANDA, OI.** Modelul pedagogic al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală – familie. În: *Revista Didactico Pro*, nr. 5 (147), pp. 6-12. 2024 ISSN 1810-6455

Articole în lucrările conferințelor științifice naționale și internaționale:

48. **SANDA, OI.** Inteligența emoțională în succesul școlar. In: *Asistența complexă a copiilor cu cerințe educaționale speciale în mediul educațional incluziv*, 10 decembrie 2020, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: CEP UPS „I.Creangă”, 2020, pp. 544-548. ISBN 978-9975-46-480-2.
49. **SANDA, OI.** Dezvoltarea emoțională și impactul său asupra personalității elevului de vârstă școlară mică. In: *Adaptarea sistemului educațional la noile abordări din societatea contemporană: provocări și soluții*, Ed. 1, 18-19 august 2022, Chișinău. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2022, pp. 110-116. ISBN 978-9975-76-417-9 (PDF).
50. **SANDA, OI.** Viața afectivă și implicațiile sale asupra elevului de vârstă școlară mică. In: *Geniu, talent, creativitate: - o perspectivă socio-culturală*, Ed. XIII, Iași, România: 2022, Volumul II, pp. 102-105. ISBN 978-606-685-906-6.
51. **SANDA, OI.** Dezvoltarea inteligenței emoționale la copiii cu dizabilități. In: *Materialele conferinței științifice studențești cu participare internațională*. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, Ediția 70, Vol.2, pp. 197-201. ISBN 978-9975-76-339-4.
52. **SANDA, OI.** Dimensiunile și stadiile dezvoltării emoționalității și inteligenței emoționale la copiii cu dizabilități. In: *Educația în fața noilor provocări*, 5-6 noiembrie 2021, Chisinau. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2021, Vol.2, pp. 204-208. ISBN 978-9975-76-373-8 (PDF).
53. **SANDA, OI.** Emoționalitatea și inteligența emoțională la copii. In: *Conferința științifică studențească cu participare internațională*, 20 aprilie 2022, Chișinău. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2022, Ediția LXXI, pp. 452-454. ISBN 978-9975-76-394-3.
54. **SANDA, OI.** Dezvoltarea inteligenței emoționale la copiii cu dizabilități multiple. In: *Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane*, Ed. 1. Chisinau, Moldova: INCE, 2021, Ediția 1, Vol.5, pp. 79-86. ISBN 978-9975-76-350-9.
55. **SANDA, OI.** Importanța dezvoltării inteligenței emoționale la copiii din învățământul primar. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Bălți: Tipografia din Bălți, 2020, Ediția 3-a, pp. 353-356. ISBN 978-9975-3422-5-4.
56. **SANDA, OI.** Inteligența emoțională în succesul școlar. In: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice: Educație preșcolară și primară*. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, Vol. 4, pp. 281-284. ISBN 978-9975-76-301-1.

ADNOTARE
SANDA OIȚUȚA
„FUNDAMENTE PSIHOPEDAGOGICE ALE DEZVOLTĂRII INTELIGENȚEI
EMOȚIONALE A ELEVILOR ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR”,
Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 223 de surse, adnotare (română, engleză), concepte-cheie în limbile română și engleză, lista abrevierilor, 140 pagini de text de bază, 27 de tabele, 17 figuri, 10 anexe.

Publicații la tema tezei: 12 lucrări științifice.

Concepte – cheie: inteligența emoțională, dezvoltare, valori ale inteligenței emoționale, competențe emoționale, elevi de vârstă școlară mică, cultura emoțională, profesori pentru învățământul primar.

Scopul cercetării constă în determinarea fundamentelor psihopedagogice, conceperea, întemeierea științifică și implementarea experimentală a Modelului pedagogic al dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie.

Obiectivele cercetării: stabilirea fundamentelor teoretice privind inteligența emoțională, educația pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală în învățământul primar; elaborarea mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar; studiul experimental al specificului și a nivelurilor dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar; diagnosticarea gradului de pregătire a profesorilor pentru educația emoțională a elevilor; conceptualizarea, fundamentarea teoretică și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie*; formularea concluziilor științifice și a recomandărilor privind educația pentru dezvoltare emoțională în perspectiva sporirii inteligenței emoționale a elevilor.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în: descrierea fundamentelor psihopedagogice privind inteligența emoțională și a educației pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală în învățământul primar; delimitarea *legităților dezvoltării afective a elevilor de vârstă școlară mică*: a interdependenței între dezvoltarea afectivă și dezvoltarea cognitivă, a influenței educației emoționale asupra dezvoltării inteligenței emoționale, legitatea interdependenței cultura emoțională a profesorilor - autoeducație emoțională, legitatea influenței comunicării asertive asupra eficienței interacțiunilor sociale, a interdependenței între competențele sociale și succesul școlar și legitatea impactului inteligenței emoționale asupra adaptării și integrării școlare; elaborarea *Mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale în învățământul primar*; conceptualizarea științifică a *Modelului pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie* și contribuții științifice la afirmarea coerență a pedagogiei culturii emoționale ca știință a educației cu obiectul de studiu - educația emoționalității umane.

Rezultate obținute ce contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante în cercetare se referă la stabilirea fundamentelor psihopedagogice și conceptualizarea științifică a *Modelului pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală-familie* prin elaborarea și valorificarea coerență a *Mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale al elevilor în învățământul primar*.

Semnificația teoretică a cercetării constă în: analiza evoluției istorice a inteligenței emoționale prin sistematizarea cronologică a relevanțelor contribuției teoretice la afirmarea modelului educației bazate pe inteligența emoțională; descrierea particularităților dezvoltării afective la vârsta școlară mică; evocarea implicațiilor educaționale ale culturii emoționale a profesorilor asupra procesului de dezvoltare afectivă a elevilor mici și formularea unor concluzii științifice referitoare la dezvoltarea inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar.

Valoarea praxiologică a investigației este certificată de validarea mecanismului dezvoltării inteligenței emoționale a elevilor în învățământul primar; implementarea experimentală a *Modelului pedagogic de dezvoltare a inteligenței emoționale a elevilor din învățământul primar în contextul parteneriatului școală – familie* care vizează formarea profesională a culturii emoționale a profesorilor pentru educația emoțională a elevilor; formularea concluziilor generale și a recomandărilor metodologice profesorilor din învățământul primar și părinților.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin cercetări teoretice prezentate în cadrul conferințelor științifice și studii experimentale, desfășurate cu profesorii și elevii din învățământul primar în Liceul Tehnologic Sfântul Mucenic Sava, Școala Gimnazială G. Emil Palade Buzău, Liceul Tehnologic Vernesti Buzău și Școala Gimnazială nr. 11 din Buzău.

ANNOTATION
SANDA Olguța

**„Psychopedagogical foundations of developing emotional intelligence in primary school students”,
Chișinău, 2024**

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 223 sources, annotation (in Romanian and English), key concepts in Romanian and English, list of abbreviations, 140 pages of main text, 27 tables, 17 figures, 10 appendices. Publications related to the thesis: 12 scientific works.

Key concepts: emotional intelligence, development, emotional intelligence values, emotional competencies, young school-age students, emotional culture, primary school teachers.

The aim of the research is to determine the psychopedagogical foundations, scientifically design and experimentally implement the pedagogical model for developing emotional intelligence in primary school students within the context of school-family partnerships.

Research objectives: establishing the theoretical foundations regarding emotional intelligence, education for emotional development, and mental health in primary education; developing the mechanism for emotional intelligence development in primary school students; experimental study of the specifics and levels of emotional intelligence development in primary school students; diagnosing the preparedness level of teachers for students' emotional education; conceptualizing, theoretically grounding, and experimentally validating the pedagogical model for emotional intelligence development in primary school students within the school-family partnership; formulating scientific conclusions and recommendations regarding education for emotional development aimed at enhancing students' emotional intelligence.

The novelty and scientific originality of the research lie in: describing the psychopedagogical foundations regarding emotional intelligence and education for emotional development and mental health in primary education; distinguishing the laws governing the affective development of young school-age students: the interdependence between affective and cognitive development, the influence of emotional education on the development of emotional intelligence, the law of interdependence between teachers' emotional culture and self-emotional education, the law of assertive communication's influence on the efficiency of social interactions, the interdependence between social competencies and academic success, and the law of emotional intelligence's impact on school adaptation and integration; developing the mechanism for emotional intelligence development in primary education; scientifically conceptualizing the pedagogical model for developing emotional intelligence in primary school students within the school-family partnership and contributing to the coherent establishment of emotional culture pedagogy as a science of education focused on the education of human emotionality.

The results obtained that contribute to solving an important scientific issue refer to establishing the psychopedagogical foundations and scientifically conceptualizing the pedagogical model for emotional intelligence development in primary school students within the school-family partnership, through the coherent development and application of the emotional intelligence development mechanism in primary education.

Theoretical significance of the research: analysis of the historical evolution of emotional intelligence by chronologically systematizing relevant theoretical contributions to the establishment of the emotional intelligence-based educational model; description of the affective development characteristics in young school-age students; highlighting the educational implications of teachers' emotional culture on the affective development of young students and formulating scientific conclusions regarding the emotional intelligence development of primary school students.

The practical value of the investigation is certified by the validation of the emotional intelligence development mechanism in primary education; the experimental implementation of the pedagogical model for emotional intelligence development in primary school students within the school-family partnership, aimed at enhancing teachers' emotional culture for students' emotional education; and formulating general conclusions and methodological recommendations for primary school teachers and parents.

The implementation of the scientific results was carried out through theoretical research presented at scientific conferences and experimental studies conducted with teachers and students from primary education at Saint Sava Technological High School, G. Emil Palade Gymnasium School in Buzău, Vernesti Technological High School in Buzău, and Gymnasium School No. 11 in Buzău.

SANDA Olguța

**FUNDAMENTE PSIHOPEdagogICE ALE DEZVOLTĂRII
INTELIGENȚEI EMOȚIONALE A ELEVILOR
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR**

Specialitatea 531.01 – Teoria generală a educației

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

Chișinău, 2024

Aprobat spre tipar 25.10.2024

Formatul hârtiei 60 x 84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset

Tiraj: 30 ex.

Coli de tipar: 2.0

Tipografia UPSC, str. I. Creangă, 1
Chișinău, MD-2069